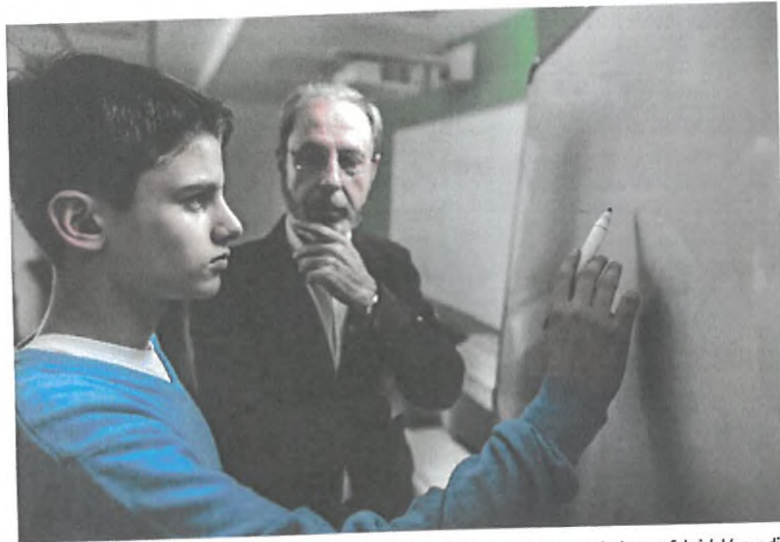

2.5 Tror du, at du består eksamen?

Pygmalioneffekten

Klarer du dig bedre til eksamen, hvis du træder ind i eksaminationslokalet med en tro på, at du kan imponere både lærer og censor? Vil bare det, at du selv har en forventning om at gøre det godt, påvirke resultatet? Hvad med læreren: Hvis din lærer forventer, at du kommer ind og præsterer til et 12-tal, vil det så blive sandt?

III. 2.5.1 Har lærerens forventninger til din præstation en påvirkning på, hvor godt du rent faktisk klarer dig ved eksamensbordet?

Pygmalioneffekten er et psykologisk begreb, der netop beskriver, hvordan forventninger kan påvirke vores præstationer og adfærd. Jo større forventninger man selv har til, at noget kommer til at ske, jo mere kan det blive til en selvopfyldende profeti (se faktaboks). Navnet pygmalion er lånt fra et græsk sagn, hvor en skulptør var så forblændet forelsket i en af de kvindeskulpturer, han havde skabt, at guderne endte med at indfri hans tro og håb om, at den blev levende. Man kalder også fænomenet for Rosenthaleffekten efter forskeren Robert Rosenthal, der udførte det klassiske forsøg, som vi nu skal se på.

Undersøgelse

I året 1964 lød startskuddet til den banebrydende undersøgelse, som blev foretaget på en amerikansk folkeskole. Forskerne testede intelligenskvotienten for skolens 320 elever. Ele-

verne selv fik intet at vide om testens resultater, men lærerne modtog en liste, der viste, hvor godt deres elever havde klaret sig. De 20%, der havde klaret sig bedst, var fremhævet på listen. Forskerne forklarede lærerne, at testen havde vist, at disse 20% uden tvivl ville øge deres indlæring inden for det næste år. Lærerne havde således fået papir på, hvilke elever der ville kunne klare en ekstra faglig udfordring, og som ville være placeret i toppen af klassen, inden året var omme.

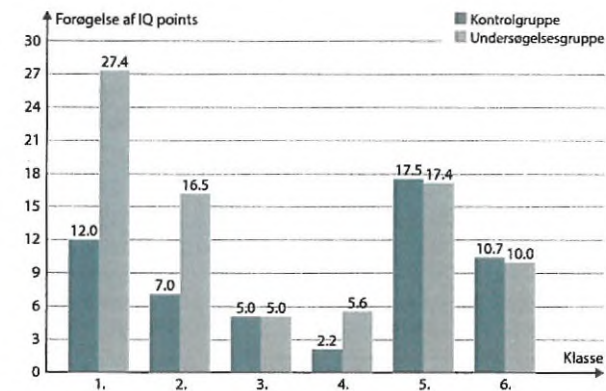
Som du måske har regnet ud, så var det dog ikke helt sådan, det hang sammen i virkeligheden. Forskerne havde manipuleret resultaterne, inden de gav dem til lærerne. Det var derfor fuldstændig tilfældigt, hvem der var markeret som en af de 20%, der efter sigende ville 'udvikle sig til topelever'. Forskerne ville nemlig undersøge, om lærernes tro på, at nogle af eleverne var særligt kloge, rent faktisk ville føre til, at disse elever fik bedre resultater i intelligenstesten et år senere. Efter lærerne havde fået udleveret det, som de betragtede som konkrete beviser på, at visse elever havde grobund for at blive markant klogere, var det bare at vente, til skoleåret var omme og gentage testen.

De 20%, som blev fremhævet som ekstra dygtige, var eksperimentets undersøgelsesgruppe. De resterende elever fungerede som kontrolgruppe, som forskerne til slut kunne sammenligne resultaterne med for at se, om det havde skabt ændringer.

Hvordan tror du, de 20% klarede sig, efter året var gået? Kunne lærerens forventninger skabe en selvopfyldende profeti?

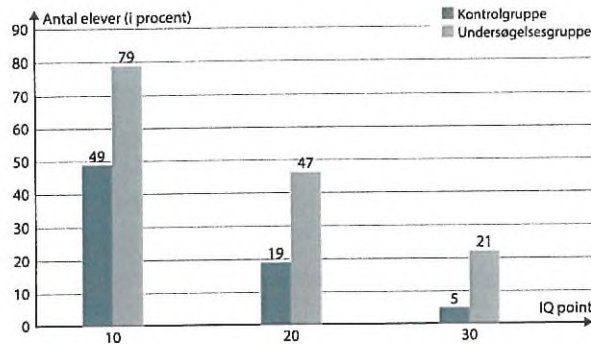
Resultat

På figuren kan du se begge gruppers gennemsnitsstigning i intelligenskvotient fra da forøget begyndte til året efter.

III. 2.5.2 Grafen viser klassernes gennemsnitsstigning i intelligenskvotient.

Som du kan se på figuren, var der blandt første- og andenklasseseleverne en stor forøgelse i intelligenskvotient samt en stor forskel imellem kontrol- og forsøgsgruppe. Forskerne undersøgte derfor denne gruppe nærmere. Figuren herunder viser, hvor mange elever i disse klasser, der steg hhv. 10, 20 og 30 intelligenspoint fordelt på, om de var i kontrol- eller undersøgelsesgruppen.

III. 2.5.3 Stigning i intelligenskvotient blandt første- og andenklasseselever.

Der kan være flere forklaringer på de resultater, som forskerne fandt. Rosenthal og forskerholdet bag forklarede det dog som et eksempel på pygmalioneffekten, hvor forventninger bliver til selvopfyldende profetier. De mente altså, at undersøgelsesgruppens intelligensstigning var et resultat af de positive forventninger, som lærerne havde til netop disse elever.

Det har imidlertid intet med magi eller overnaturlige kræfter at gøre, at 'spådommen' gik i opfyldelse. Forklaringen er, at lærerens måde at tale, kommunikere og opmuntre eleven på, både direkte med ord og indirekte gennem kropsholdning og tålmodighed, forventeligt ændrer sig i forhold til, hvilken indstilling og forventning læreren har til eleven (om det er en særligt begavet elev eller en fagligt svagere elev). Dette vil smitte af på eleven, der sandsynligvis oplever enten en større motivation og gåpåmod i undervisningen eller modsat hurtigt giver op ved faglige udfordringer. På denne måde bliver lærerens forventninger ifølge forskerne til en selvopfyldende profeti.

SELVOPFYLDENDE PROFETI

En selvopfyldende profeti er en forventning om, at noget vil ske, og som følge heraf bliver sandt. Forventningen bliver altså som en spådom, der med tiden går i opfyldelse. Det lyder som magi, men det har en rationel forklaring; det skyldes, at vi handler og opfører os som om, at dette vil ske, og på den måde gør det muligt.

Lad os se på et eksempel:

Hvis du tror, at du ikke er intelligent og forventer dårlige karakterer, vil du have tendens til hurtigere at give op, når du oplever, at noget er svært at forstå. Måske det endda vil få dig til at konstatere: "Ja se selv, jeg er ikke klog. Jeg kan ikke finde ud af det."

En selvopfyldende profeti kan også gå i den modsatte retning: Tror du på, at du er intelligent, vil du, når du møder faglige udfordringer, i højere grad være vedholdende og lægge flere kræfter i det og dermed lære mere og blive klogere.

Personerne i de to eksempler kan altså møde samme udfordring, men de reagerer på vidt forskellige måder afhængig af deres overbevisning og forventning. Og i det lange løb vil disse reaktioner være med til at opfylde deres profeti om dem selv, så de enten bliver dummere eller klogere – afhængig af, hvad de startede med at tro på.

Kilde: Rosenthal, R. & Jacobsen, L. (1992). *Pygmalion in the Classroom: Teachers' Expectations and Pupils' Intellectual Development*. Irvington publishers.

Arbejdsspørgsmål: Tror du, at du består eksamen?

1. Forklar undersøgelsen og dens resultater til din sidemand.
2. Formulér med dine egne ord, hvad en selvopfyldende profeti er, og hvad pygmalioneffekten referer til.
3. Er der noget i undersøgelsens opsætning og resultater, vi bør forholde os kritisk til?
4. Der ses generelt en stor forøgelse af alle elevernes intelligenskvotienter og særligt på første, andet og femte klassetrin. Hvad kan det mon skyldes?
5. Der er stor forskel mellem kontrol- og undersøgelsesgruppens afsluttende intelligensstest på første og andet klassetrin, men herefter forsvinder effekten. Hvordan kan det være?
6. Diskutér, om der er etiske problemer forbundet med undersøgelsen.
7. Overvej, hvorfor forskerne ikke tilsvarende udpegede en gruppe særligt svage elever for lærerne, som 'ifølge deres målinger' ikke ville stige i intelligens.
8. Har du mon selv ligget under for eller blomstret pga. andres eller dine egne forventninger til dig selv?